מראי מקומות - יבמות

קיח.

א. סד"א הא מיית, והא דקאמרה לא מת, לקלקולה לצרה היא דקמיכוונא

הק' **תוס'**, מהו הה"א להתירה לינשא, הא שויא אנפשה חתיכה דאיסורא. ותי' דאפי' אם מודה אח"כ דמה שאמרה לא מת הי' שקר, ונותנת אמתלא לדבריה, מ"מ לא מהני, ואסורה לינשא. והק' **בשו"ת רעק"א** (סי' פ"ה), למה באמת אינה נאמנת ע"י אמתלא, הא בעלמא אמתלא מהניא. וביאר [ע"פ דברי **המהרש"א**] דאמתלא לא מהניא אלא לדונו בשתיקה ועד סוף, אבל לא להתיר ע"י דבור השני, ולכן מה שאינה מותרת לינשא, הוא משום דהאמתלא לא מהניא לזה.

ב. דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא

פרש"י, דרבנן הימנוה לקמא. וכ' **הריטב"א** לפרש דכוונת רש"י דבאו זה אחר זה, אבל הק' הריטב"א דלשון הגמ' לא משמע כן. ועוד הק', דאילו באו בזה אחר זה, בודאי כ"ע מודו דלא תצא מהיתירה הראשון. וכ' דלכן פי' **תוס'** באו"א, וכ"כ תוס' אצלנו, דכוונת הגמ' לומר דכל לא מת בעדות הצרה לאו כלום היא, דלצערא דצרתה קא מכוין.

ג. והא דאמרה לא מת לקלקולה לצרה היא דקמיכוונא

ע' **בערוך לנר**, שהביא דהא נסתפק **המשנה למלך** (גירושין י"ב, ט"ז) באם אמרי' דלאחר מיתת הבעל עדיין יש שנאה בין הצרות [ושאר נשים דשנאתן תלויה בבעל]. וכ' הערל"נ דלכאו' יש להביא ראי' לזה מגמרן, דהגמ' כ' דמה דאמרה לא מת הוא כדי לקלקל צרתה, דהיינו דלעולם יודעת דמת בעלה, אלא דמ"מ רוצה לקלקל צרתה, ולכן אמרה שלא מת. ולפי הצד דאין שנאה לאחר מיתתו, א"כ מהו החשש, הרי היא יודעת דמת, וא"כ שוב בטלה השנאה. וכ' דאולי זהו באמת הקמ"ל של הגמ', דאין חוששין שמשקרת משום דאין כאן עוד שנאה ביניהם (אבל לכאו' ק', דא"כ למה אינה נאמנת לגמרי דלא מת, ואף דעל הצד דלא מת באמת צרות הן, אבל א"א לומר להיפוך, דאמרה לא מת כדי לקלקלה, ובאמת מת, וא"כ לכאו' ע"כ היא מדברת האמת, ולמה אינה נאמנת להכחיש הצרה, וצ"ע.)

ד. היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון

כ' **תוס'** להסתפק אם מיירי בתרומה דרבנן דוקא, או אולי אפי' תרומה דאורייתא, דאוקמא אחזקה דדייקא ומנסבא, וצרתה מוקמה על חזקת א"א ואוכלת בתרומה, וכמו ב' שבילין דאמרי' דשניהם טהורין, דמוקמינן שניהם על חזקת טהרה, אבל כ' "מיהו איכא הכא חדא דעביד איסורא ממ"נ, ובכי האי לא ילפי' מסוטה". ולכאו' תמוה, הרי בב' שבילין ג"כ ממ"נ יש א' שעושה איסור. וכ' **השב שמעתתא** (ז', ב') **לייסד** דמאי דאמרי' דממ"נ א' עושה איסור, זהו רק היכא דבא להורות הוראה ודאית, דאין יכול להורות הוראה ודאית במילי דתרתי דסתרי. אבל בב' שבילין, הא דטהורין שניהם לאו הוראה ודאית מקרי, אלא דאנן לא מטמאינן לי' מספיקא כיון דיש לכל א' חזקת טהרה, וכל היכא דאיכא חזקת טהרה אין אתה יכול לטמאו עד שנדע שיצא מחזקתו. והק' עליו **הישרש יעקב**, א"כ, לכאו' כאן הול"ל להיפוך, דאינה יכולה לינשא, ויכולה צרתה לאכול בתרומה, דעי"ז מוקמינן כ"א על חזקתה, ולמה מתירין אותה לינשא ועי"כ אוסרים חבירתה בתרומה. וכ' דעכצ"ל דכיון דדייקא ומנסבא, ואמרי' דחזקה זו דוחה האיסור אשת איש, א"כ הואיל וא"א להקל בשניהם, ממילא נאמר דודאי החזקת דייקא ומנסבא יהי' מתיר אותה לינשא, וממילא לא תהי' מותרת לאכול בתרומה, כיון דע"י אכילתה בתרומה יהי' נסתר הוראה ודאית.

וע"ע בשו"ת רעק"א (ג', ל"א) דכ' להגיה דברי התוס', דצריך למחוק "מיהו", וכוונת תוס' להביא ראי' מב' שבילין דאע"ג דחזקה של א' מהם נסתרה, מ"מ מוקמינן שניהם על חזקתם. וכדי שלא נימא דאי"ז מדין חזקה אלא מדין ספק טומאה ברה"ר הוא, וא"כ אין שייך להביא ראי' משם כלל, בזה כ' תוס' דבכה"ג לא ילפי' מסוטה כיון דא' ודאי עושה איסור, וא"כ ע"כ מדין חזקה קאתי.

ה. תאכל בתרומה דברי ר' טרפון, ר"ע אומר אין זו דרך מוציאתו

ע' **במשנה למלך** (גירושין י"ב, ט"ז ד"ה נסתפקתי) **דדן בהא דהה' נשים המעידים אינם נאמנים להתיר, האם אמרי' דזהו בתורת ודאות, דהיינו דכיון דאינן נאמנות, ממילא מוקמינן לה בחזקת אשת איש והוי אשת איש גמורה, או דלמא אנו חוששין דלמא משקרות, אבל אי"ז בתורת ודאות, אלא דאין מתירין אותה לשוק מספק. והנפק"מ הוא היכא דבא אחר וקידשה, האם אסור בקרובותיה משום דהי' ספק קידושין, או האם איננו מתייחסין לקדושיו כלל, דודאי אשת איש היא. ורוצה לתלות חקירה זו במח' בין הרמב"ם והראב"ד** (תרומות ט', ד') **דנח' אם קיי"ל כר' טרפון או כר"ע, דלהרמב"ם דס"ל דקיי"ל כר' טרפון דאוכלת תרומה, א"כ נראה דאנו מחשבין אותה להיות אשת איש גמורה, ואין הה' נשים נאמנות כלל, אבל לדעת הראב"ד דפסק כר"ע דאינה אוכלת בתרומה, ע"כ דרק מספק חושבין אותה כאשת איש. אולם כ' **הערוך לנר** (על תוד"ה בת ישראל) **דלפי** מה שצידדו **תוס'** לומר דכל ההיתר הוא רק בתרומה דרבנן, אין ראי' דנחשבת לא"א ודאי. וגם הביא מש"כ **התוס' הרא"ש** דהכא פשיטא דאם זנתה הצרה שהיא בחנק, אפי' לר"ע דאוסרה בתרומה, וא"כ ע"כ נחשבת לאשת איש גמורה אף לר"ע. (ולדברי המשל"מ יש לעי' במה נח' בקידושין ובגזל דעמוד ב', דלכאו' אין שייך להמח' אם נחשבת כאן כודאי א"א או לא, וצ"ע בזה.)

ו. ניתן לי בן במדינת הים, מת בני ואח"כ בעלי נאמנת

הק' **הרשב"א**, אמאי נאמנת, לימא רוב נשים מתעברות ויולדות, וא"כ מסתמא אשה זו נתעברה וילדה ולד מעליא, ובחזקת לשוק היא עומדת. ותי' דכיון שיצאה אשה זו בלא בנים, וגם חזרה בלא בנים, לא יצאת זו מחזקתה הראשונה. וכ"כ **הריטב"א**, והוסיף דכיון דאי שתקה תתייבם, הויא לה כהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ונאמנת.